

ЛЕЩЕНКО Тетяна – кандидат філологічних наук, доцент, завідувачка кафедри українознавства та гуманітарної підготовки, Полтавський державний медичний університет, вул. Шевченка, 23, м. Полтава, 36011, Україна

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4682-3734>

Researcher ID: FHS-7741-2022

ЖОВНІР Марина – кандидат філологічних наук, доцент кафедри українознавства та гуманітарної підготовки, Полтавський державний медичний університет, вул. Шевченка, 23, м. Полтава, 36011, Україна

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8498-9802>

Researcher ID: CJL-7240-2022

ШЕВЧЕНКО Олена – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри українознавства та гуманітарної підготовки, Полтавський державний медичний університет, вул. Шевченка, 23, м. Полтава, 36011, Україна

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5829-2048>

DOI: <https://doi.org/10.24919/2413-2039.16/48.20>

Бібліографічний опис статті: Лещенко, Т., Жовнір М., Шевченко О. (2023). Ціннісний компонент навчального мультимодального тексту: національні цінності. *Людознавчі студії. Серія «Педагогіка»*. № 16(48), 135–142, doi: <https://doi.org/10.24919/2413-2039.16/48.20>

ЦІННІСНИЙ КОМПОНЕНТ НАВЧАЛЬНОГО МУЛЬТИМОДАЛЬНОГО ТЕКСТУ: НАЦІОНАЛЬНІ ЦІННОСТІ

Анотація. У статті проаналізовано засоби репрезентації цінностей, зокрема національних, у мультимодальному дидактичному тексті як лінгвовізуальному явищі. Задекларовано, що світ цінностей – це світ моралі, духовності, культури, усього того, що вважається мірилом духовного багатства особистості, спільноти, нації, світового порядку. Зауважено, що невіддільною від духовних постач парадигма матеріальних цінностей як сукупності речей і благ, які забезпечують життєдіяльність людини. Авторки дослідження висновують, що аксіологія освітньої галузі – це специфічна ланка, у межах якої вирішено, систематизовано й упорядковано спектр цінностей освітнього процесу, а також механізм і доцільність упровадження в освітню практику ключових аксіологічних аспектів вищої освіти спільно з формуванням окресленого в чинних освітніх стандартах переліку компетентностей. У праці акцентовано на понятті «навчальний мультимодальний текст», дефінований специфічним поліфункціональним вербально-семіотичним утвором, якому притаманна особлива функційна спрямованість. Провідна мета навчального мультимодального тексту – дидактична. У статті аргументовано думку про те, що раціональне структурування й транслювання навчального матеріалу за допомогою мультимодальних текстів сприяють лаконічному представленню великих обсягів інформації та її продуктивному сприйманню завдяки швидкій активізації різних пізнавальних механізмів, які доповнюють і урізноманітнюють вербальний канал подачі інформації. Крім того, за допомогою цього відбувається засвоєння емоційно-ціннісного компонента. Доведено, що той, хто сприймає мультимодальний текст, концептуалізує, категоризує й інтерпретує його, екстраполюючи на систему аксіологічних установок суспільства і власний ціннісний кодекс. Демонстрація ціннісної парадигми в навчальних мультимодальних текстах відбувається на лексичному рівні з урахуванням усіх можливих словоформ і похідних слів, а також за допомогою системи іконічних засобів – візуалізаційно-графічних елементів. У праці на конкретних прикладах проаналізовано засоби репрезентації національних цінностей у навчальному мультимодальному тексті.

Ключові слова: аксіологія, цінності, аксіосфера, навчальний мультимодальний текст.

LESHCHENKO Tetyana – Ph.D. in Pedagogy, Associate Professor, Head of Department of Ukrainian Studies and Humanitarian Training, Poltava State Medical University, 23, Shevchenko Str., Poltava, 36011, Ukraine

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4682-3734>

Researcher ID: FHS-7741-2022

ZHOVNIR Maryna – Ph.D. in Philology, Associate Professor at the Department of Ukrainian Studies and Humanitarian Training, Poltava State Medical University, 23, Shevchenko Str., Poltava, 36011, Ukraine

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8498-9802>

Researcher ID: CJI-7240-2022

SHEVCHENKO Olena – Ph.D. in Pedagogy, Associate Professor at the Department of Ukrainian Studies and Humanitarian Training, Poltava State Medical University, 23 Shevchenko Str., Poltava, 36011, Ukraine

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5829-2048>

DOI: <https://doi.org/10.24919/2413-2039.16/48.20>

To cite this article: Leshchenko, T., Zhovnir M., Shevchenko O. (2023). Tsinnisnyi komponent dydaktychnoho multymodalnoho tekstu [Axiological Component of the Didactic Multimodal Text: National Values]. *Human Studies. Series of Pedagogy*, №, 135–142, doi: <https://doi.org/10.24919/2413-2039.16/48.20>

AXIOLOGICAL COMPONENT OF THE DIDACTIC MULTIMODAL TEXT: NATIONAL VALUES

Summary. *The given article analyzes means of representing values, in particular national ones, in the didactic multimodal text as a linguistic-visual phenomenon. It was declared that the world of values is the world of morality, spirituality, culture, everything that is considered as a measure of the spiritual wealth of an individual, community, nation, and world order. It was noted that the paradigm of material values as a set of things and goods that ensure human life is inseparable from spiritual values. The authors of the study conclude that the axiology of the educational field is a specific link within which the range of values of the educational process is distinguished, systematized and ordered, as well as the mechanism and expediency of introducing key axiological aspects of higher education into educational practice in parallel with the formation of the list of competencies outlined in current educational standards. The paper focuses on the concept of the didactic multimodal text, that is defined as a specific polyfunctional verbal-semiotic structure, which is characterized by a special functional orientation. The main purpose of educational multimodal text is didactic. The article substantiates the opinion that the rational structuring and presentation of educational material using multimodal texts contributes to the concise presentation of large volumes of information and its productive perception due to the rapid activation of various cognitive mechanisms that complement and diversify the verbal channel of information delivery. In addition, with its help, the assimilation of the emotional and value component takes place. It is proven that whoever perceives a multimodal text, conceptualizes, categorizes and interprets it, extrapolating to the system of axiological attitudes of society and their own value code. Demonstration of the value paradigm in educational multimodal texts takes place at the lexical level, taking into account all possible word forms and derived words and with the help of a system of iconic means, visualization and graphic elements. The work analyzes the means of representing national values in educational multimodal text.*

Key words: axiology, values, axiosphere, didactic multimodal text.

Вступ. Поява й активний розвиток аксіологічної лінгвістики як нового відгалуження мовознавчої науки – це закономірний результат стрімкого посилення наукового інтересу до вивчення цінностей у всіх тлумаченнях і проявах розглядуваного поняття.

Цінності й аксіологічні орієнтири зумовлені характером суспільних відносин і доповнюються морально-ціннісними установками особистості. Традиційно світ цінностей – це світ моралі, духовності, культури, усього того, що

вважається мірилом духовного багатства особистості, спільноти, нації, світового цивілізованого порядку. Невіддільним при цьому постає парадигма матеріальних цінностей як сукупності речей і благ, які забезпечують життєдіяльність людини. Мовимо про те, що дискурсивна площина охоплює відображення світу моралі, доброчесності та внутрішнього багатства людини. Крім того, паралельно об'єктивується симбіоз матеріальних і життєдайних благ, які забезпечують повноцінність людського буття.

Орієнтири й поведінкові вектори, життєві пріоритети, цілі й стандарти людини вповні залежать від ієрархії її ціннісних векторів.

Репрезентація цінностей та їх закономірне ранжування відбуваються на рівні дискурсу, адже функціонування позамовних рефлексів у лінгвальній площині відображає тісний взаємозв'язок мови й екстралінгвального континууму, зосібна знакових ментальних, культурних, історичних, соціальних детермінант тощо. Оперування досліджуваною номінацією в руслі дискурсивного мовознавства відкриває можливості для більш місткого й масштабнішого її вивчення, зокрема для використання під час аналізу різних типів дискурсу, адже саме їх оприявлення в комплексі виформовує аксіологічний кодекс мовця.

Прикметно, що послуговування під час комунікації лінгвознаками, які виражають знакові національно-культурні й особистісні аксіологічні вектори, специфікує спілкування і чи не найповніше відтворює цілісний ціннісний спектр учасників інтеракції.

Аналіз основних досліджень. Духовні й матеріальні надбання людської спільноти, їхня еволюція, перетини і взаємовпливи викликають пильну увагу дослідників різних галузей знань. У наукових доробках і вітчизняних, і зарубіжних лінгвістів цінності розглянуто досить багатоаспектно.

У працях науковців з'ясовано місце аксіологічно орієнтованих студій у мовознавчій науці, дефіновано базові поняття аксіологічної лінгвістики, досліджено ціннісні виміри різних дискурсивних парадигм, репрезентовано, ранжовано й описано цінності на дискурсивному рівні, частково подано аксіологічні шкали й особливості лексичної об'єктивації ціннісних орієнтирів учасників різних типів дискурсів, зокрема політичного, масмедійного, наукового, художнього (О. Бабаєва, О. Балабан, Н. Балацька, Н. Бойченко, І. Галецька, О. Дячук, О. Качмар, С. Ігнатська, Ж. Краснобаєва-Чорна, Т. Кузнецова, Т. Озерова, Л. Омельченко, Р. Самчук, І. Семків, М. Федотова, Г. Яківчук, J. Potter, M. Wetherell, D. Schiffrin, T. A. van Дейк, П. Серіо тощо).

Досить ґрунтовно й системно охарактеризовано аксіологічний обшир освітнього дискурсу, зокрема висвітлено проблеми втілення аксіологічного підходу в межах сучасної освіти, досліджено ціннісні орієнтири освіти загалом і вищівського навчально-виховного процесу зокрема, здійснено спроби оформити й описати теоретико-методологічне підґрунтя

для становлення, розвитку й подальшого студіювання педагогічної аксіології, розглянуто основні аспекти формування аксіологічної компетентності особистості, аксіосфери (Ю. Бабанський, В. Бондар, І. Бех, М. Євтух, І. Зязюн, Т. Калюжна, Кремень, В. Крижко, В. Сластьонін, А. Міщенко, О. Пометун, Ю. Пелех).

Дидактичний потенціал мультимодальних текстів розглянуто в дослідженнях вітчизняних і зарубіжних науковців (Л. Байдак, Н. Волинець, З. Батринчук, О. Бешлей, І. Григоренко, М. Коздра, О. Кречотень, М. Кузнецова, Т. Кравчинська, М. Скрипник, М. Шибєко, A. Ferrari, R. Hobbs, A. Serafini, L. Shanahan тощо).

Попри вагомість попередніх досліджень, актуальною проблемою в сучасному мовознавстві досі залишається характеристика аксіологічних парадигм дидактичного дискурсу й тексту.

Мета статті. Апелюючи до зауваженого вище, окреслюємо мету розвідки як аналіз засобів відображення національних цінностей у навчальному мультимодальному тексті. Відповідно до окресленої інтенції маємо виконати такі завдання: 1) визначити варіації кваліфікації цінностей у вітчизняному мовознавстві, проаналізувати їх; 2) охарактеризувати ціннісний вимір аксіології освіти; 3) витлумачити термін *дидактичний мультимодальний текст* у контексті текстоцентричного мовознавства; 4) проаналізувати засоби відображення базових національних цінностей у навчальному мультимодальному тексті.

Матеріалом для дослідження послужив контент мікроблога в мережі «Фейсбук», створений Т. Лещенко, завідувачкою кафедри українознавства та гуманітарної підготовки Полтавського державного медичного університету (<https://www.facebook.com/profile.php?id=100026461282522>). У ньому представлено креативно оформлений дидактичний матеріал, що містить актуальні проблемні аспекти терміновжитку у сфері медицини (стоматології), систематизований у добірки із промовистими заголовками «Плутанина», «Підступні пароніми», «Актуальні наголоси», «Червоні лінії» тощо. Крім того, під час аналізу було використано навчально-наочний посібник «Атлас культури мови медика» (Атлас культури мови медика : навчально-наочний посібник / Т. О. Лещенко, М. М. Жовнір, В. Г. Юфименко. – Львів : Магнолія 2006. – 2021. – 144 с.).

Виклад основного матеріалу. Цінності для людини – це специфічні орієнтири, які допомагають організувати й упорядкувати життя, адаптуватися до навколишнього простору. Вони регулюють дійсність людського буття, доповнюють осмисленими оціночними моментами. Попри усвідомлення суті розглядуваного поняття, експлікація сенсу поняття цінності завжди пов'язана з вагомими труднощами, що відображено в наявній варіативності дефініцій.

Розглянемо побіжно варіанти кваліфікації цінностей у вітчизняній науці. Так, у праці І. Зязюна наголошено: «Цінності в історії людського роду, як своєрідні духовні опори, допомагають людині вистояти перед неминучими важкими життєвими обставинами» [Зязюн, с. 38]. На думку дослідниці Ж. Краснобаєвої-Чорної, «Цінність – аксіологічна категорія, що характеризується значущістю, інтенційністю та біполярністю, що передбачають обов'язкове апелювання до антиномії «цінність – нецінність», тобто актуалізацію зіткнення сфер ціннісного й неціннісного, сумісних із бінарною опозицією «добре – погано» (напр., мир – війна, успіх – невдача, правда – обман, здоров'я – хвороба тощо)» [Краснобаєва-Чорна, с. 456]. Схожі думки представлено і в інших наукових розвідках аксіологічного спрямування українців-сучасників: «Уважаємо, що цінності мають лише позитивні вияви та можуть інтерпретуватися особистісною рецепцією задекларованих загалом соціально-культурних норм, ідеалів і стандартів» [Лещенко, с. 168]; «Цінності виступають регулятором людської діяльності, є засобом збереження національної ідентичності, а тому мають величезне значення для пізнання культури. Система соціальних цінностей створюється історично впродовж тисячоліть і стає носієм соціального, культурного наслідування» [Макаренко, с. 78]; «Цінності – це, з одного боку, властивість того чи іншого суспільного предмета, явища, які задовольняють потреби, інтереси, бажання» [Матяж, с. 28]. Отож, очевидно, що цінності постають фундаментальними характеристиками культури й знаковими поведінковими орієнтирами, і, як слушно зауважує А. Приходько, «Сукупність ціннісних орієнтацій у лінгвокультурі являє собою систему, у якій можуть бути встановлені домінантні та другорядні характеристики [Приходько, с. 45].

Але, незважаючи на це, більшість науковців визнає, що цінності – це специфічні соціально значущі об'єкти та явища навколишнього світу, позитивні або негативні для людини й суспільства, що мають особистісний або суспільний (чи одночасно той та інший) сенс, вони є суб'єктивною реакцією на перцепцію дійсності. Навіть маючи елемент суб'єктивності, цінності сприймаються як норма, ідеал, тобто як те, що апіорі оцінюється етнічним колективом як взірець для наслідування і виховання. Саме вони лежать в основі формування змісту життєвих цілей особистості, є орієнтиром її поведінки, визначають сенс її життя. При цьому, цінності особистості завжди виявляються генетично похідними від цінностей соціальних груп і спільнот. Вони є індивідуальним віддзеркаленням групових або універсальних життєвих установок і поведінкових стереотипів.

Цілісне окреслення цінностей певного типу дискурсу потребує детального аналізу. При цьому отриманий перелік лишається відкритим для поповнення і внесення необхідних коректив. Цінності дидактичного дискурсу досить важко окреслити вповні, особливо зважаючи на його масштабність, синкретизм, а також тісний взаємозв'язок з іншими типами дискурсів. При цьому їх важко відокремити від цінностей загальнолюдських і загальнокультурних.

Окреслюючи цінності, які утвердилися в освітньому середовищі й екстраполювалися на мовний рівень, можна керуватися такими положеннями: людина при народженні отримує, а в процесі соціалізації, зокрема й навчання та пізнання нового, розвиває й модифікує набір загальнолюдських цінностей, кожна особистість доповнює виформуваній списку власними індивідуальними компонентами ціннісної шкали. Їхня локалізація в ієрархії аксіологічних векторів детермінується передовсім особистісним фактором, утім не останню роль в окресленому вище алгоритмі відіграє зміст сучасної вищої освіти. Саме в освітній царині формується здатність до критичного переосмислення цінностей, рефлексії та поетапного вибудовування власної аксіосфери.

Аксіологія освітньої галузі – це специфічна ланка, у межах якої вирізняє, систематизовано й упорядковано спектр цінностей освітнього процесу, а також механізм і доцільність упровадження в освітню

практику ключових аксіологічних аспектів вищої освіти паралельно з формуванням окресленого в чинних освітніх стандартах переліку компетентностей. Перемежування аксіосфери освіти й аксіосфери особистості, передовсім викладача і студента як основних учасників навчально-виховного процесу, пересвідчує у важливості впровадження аксіологічного підходу до освіти, який, на наш погляд, доповнює й употужнює гносеологічний підхід, в осередді якого – пізнання нового, засвоєння знань і набуття базових компетентностей.

Ми можемо говорити про ціннісний вимір аксіології освіти, коли категорія цінності потроюється: цінністю є сама освіта, цінністю є зміст освіти і цінністю є реципієнт – людина. При цьому освіта, як система колективного відтворення знань і цінностей, може бути роздробленою, мозаїчною. У такому разі ми можемо зіштовхнутися не лише з варіативністю знань, умінь і навичок, а й поліваріативністю цінностей.

Потрібно зважати на те, що сучасна, модернізована, вища освіта не лише передбачає засвоєння студентами фахових знань, норм професійної етики, а й вимагає формування емоційно-ціннісного ставлення до засвоюваних понять і вибудовування на їхній основі системи ціннісних орієнтацій, які стають мотивами професійної діяльності. Такий підхід уможлиблює виформовування у здобувачів освіти картини світу, у межах якої необхідно зберігати й передавати з покоління до покоління інтелектуальні й духовно-моральні цінності.

Цінність для педагога – це те, на що скерована його робота як фахівця освітньої галузі, невіддільний атрибут людської свідомості, який окреслює вектори його професійної діяльності. Це поетапно вибудована під впливом екстрамовних чинників система поглядів, ідей і переконань, що набули статусу ключових, знакових і таких, які сприяють досягненню особистих та професійних надзавдань.

Демонстрація студентам світу цінностей, які функціонують не лише в педагогічній спільноті, а й у інших соціальних площинах, і подальша інтеріоризація – одна з ключових детермінант вітчизняної вищої освіти. Успішна реалізація окресленого значною мірою залежить від методів і засобів викладання, які містять емоційно-оцінний компонент і відображаються на всіх рівнях проєктування змісту вищої освіти.

Цілеспрямована взаємодія вишівських педагогів і здобувачів освіти має на меті інтеріоризацію системи ціннісних орієнтацій, розвиток їхньої афективної та суб'єктно-вольової сфери, наявність і ступінь сформованості яких забезпечують успішне провадження професійної діяльності надалі. Опрацьовуючи дидактичний матеріал, зосібна текстовий, студенти свідомо й підсвідомо сприймають і засвоюють представлені цілісні ціннісні моделі й установки.

Оскільки текст посідає чільне місце поміж продуктивних об'єктів для різноаспектного студіювання і у світовому мовознавстві, і в україністиці, вітчизняні текстоцентричні студії та лексикографічні джерела фіксують різні його потрактування: «1. Відтворена письмово або в друкованому вигляді авторська праця, документ, пам'ятка тощо; 2. Зміст певного словесного твору; 3. Основна частина друкарського набору без коментарів, виносок, приміток, малюнків і т. ін.; 4. Літературний чи інший твір або його уривок для читання, аналізу тощо» [СУМ, с. 570]; «Писемний або усний мовленнєвий масив, що становить лінійну послідовність висловлювань, об'єднаних у ближчій перспективі смисловими, формально-граматичними зв'язками, а в загально-композиційному, дискантному плані спільною тематичною і сюжетною заданістю [УМ, с. 627]»; «Цілісна семіотична форма лінгвопсихоментальної діяльності мовця, концептуально та структурно інтегрована, що служить прагматичним посередником комунікації й діалогічно вбудована до семіотичного універсалу культури [Селіванова, с. 715] тощо.

Нині спостерігаємо розширення меж дослідження суті та специфіки тексту, що дає змогу розглядати його складним і динамічним комунікативним феноменом з окресленим змістом, який може бути сприйнятий та інтерпретований реципієнтом. Якщо текст – це поданий в усній чи письмовій формі цілісний, об'єднаний на тематичному рівні й логічно вибудований феномен, наділений сюжетно-композиційними й формально-граматичними характеристиками, то навчальний його різновид може бути інтерпретований текстом, організованим із дидактичною метою. Зауважуємо, що натепер єдиного тлумачення розглядуваного різновиду текстів сучасна вітчизняна лінгводидактика ще не має: «Водночас стає очевидним, що навіть більш-менш удалі дефініції навчального тексту не можуть

дати повного уявлення про специфіку цього явища, багатство типологічних характеристик, на які потрібно, безумовно, указати, якщо не у визначенні, то в типологічних ознаках» [Баландіна, с. 89].

У цій праці ми сприймаємо навчальний текст специфічним утвором навчальної текстової комунікації, з опертям на який транслюється система знань із певної дисципліни, прищеплюються вміння і формуються навички. Крім того, ми переконані, що виважене й логічне структурування навчального матеріалу за допомогою мультимодальних навчальних текстів чи їхніх фрагментів забезпечує стисле представлення значних обсягів фактажу, активізації пізнавальних механізмів, які не лише урізноманітнюють вербальний канал подачі інформації, а й сприяють транслюванню в такий спосіб ціннісного спектра.

Розглянемо особливості відображення базових національних цінностей у вибраних навчальних мультимодальних текстах. На зразках навчальних мультимодальних текстів (далі – НМТ) може бути зображено знакові історичні події України, її ключові персоналії, символи, концепти, національні атрибути й образи, пов'язані з ментальними стереотипами українців. Такі дидактичні матеріали доцільно трактувати своєрідними графічно-словесними репрезентаторами минулого й сьогодення України, базових національних і культурних стереотипів, символів, реалій і кодів.

Використання модусів різної спрямованості, зосібна мовної та позамовної, вербальних і невербальних компонентів сприяє виконанню НМТ прагматичної функції – відображення сприйнятої й інтерпретованої студентами дійсності, інформування й сприяння переосмисленню історичних фактів, постатей чи ідей і формування шанобливого ставлення до України, її релігії, історії, святинь, традицій тощо. У такий спосіб відбувається усвідомлена інтерпретація реалій і створення образу Батьківщини як цінності.

Подаємо для прикладу зразки НМТ «Плутанина» / «Актуальні наголоси», які активно використовуються викладачами кафедри українознавства та гуманітарної підготовки Полтавського державного медичного університету під час викладання вітчизняним здобувачам освіти навчальної дисципліни «Українська мова за професійним спрямуванням».

Малюнок 1

На запропонованих зразках основне інформаційне навантаження вербалізовано й доповнено ілюстративним композиційним елементом, який не виконує ролі повного або часткового дубліката вербального еквівалента, а підсилює загальний смисл, унаочнює словесний компонент і несе додатковий зміст, маючи при цьому потужнішу національно орієнтовану семантику, ніж власне вербальні засоби. Структура цих мультимодальних зразків однотипна: візуалізаційно-графічні елементи і вербальний складник із навчальною функцією – термін, нормативний варіант уживання якого потрібно запам'ятати.

Аксіологічний компонент відображено іконічними засобами, передовсім маркером України є кольорова гама, представлена у фоні, шрифтах, емблемах, кольори яких цілком суголосні жовто-блакитному українському стягові.

Сильні патріотичні почуття, незламність українського духу, людей, які в різні часи виборювали в боротьбі з ворогами свободу й незалежність рідного краю, символізує калина, яку не випадково було обрано для обрамлення цілої добірки мультимодального текстового матеріалу. Прикметно, що й зафіксовані на зразках НМТ квіти деревію традиційно трактують символом нескореності, витривалості й непокори української нації, а соняшник інтерпретують тим, що зображує символічно сонце, працю, енергію життя, здоров'я і процвітання.

Глибинний символічний зміст закладено в образі-символі вишиванки (мал. 2). Вивчаючи фахові терміни, здобувачі освіти пізнають нове про вишивану національну святиню, яка символізує й відображає духовне багатство, мудрість і міцний зв'язок багатьох поколінь, що не переривається віками, здоров'я і красу, щасливу долю і родинну пам'ять, любов і вірність.

Малюнок 2

Розглядувані зразки НМТ (мал. 2 / 3) містять реалії, які відтворюють спектр відносин, пов'язаних із буттям української спільноти, її історією, матеріальними і духовними набутками, зосібна вітчизняними самобутніми традиціями гончарства, вишивання, плетіння вінка тощо.

Малюнок 3

Фіксуємо на зразках НМТ і персоналії, які стали знаковими для української нації й набули символічного значення. Приміром, модерне зображення Т. Шевченка – уособлення честі, правди, непоборності волі й безмірної любові до Батьківщини – транслює і певну історичну добу в історії України, і фрагмент духовності українця.

Ми переконані, що систематична робота з таким матеріалом, беззаперечно, дасть змогу сучасним студентам глибше пізнати специфіку національного характеру, національної своєрідності, особливості ментальної самосвідомості й шляхи самоідентифікації української нації.

Висновки. Цінності – це специфічні соціально значущі об'єкти та явища навколишнього світу, позитивні або негативні для людини й суспільства, що мають особистісний чи суспільний смисл.

Репрезентація здобувачам освіти цінностей і подальша інтеріоризація – один із ключових векторів спрямування вітчизняної вищої освіти. Сучасна вища школа не лише опікується засвоєнням студентами базових аспектів професійної підготовки, а й передбачає формування емоційно-оцінного ставлення до матеріалу, фахових понять, вироблення на їхній основі системи ціннісних орієнтацій. Фіксація цінностей у програмах, навчальних і методичних посібниках – це частина механізму впровадження в освітню практику ключових аксіологічних аспектів вищої освіти. Утім, це ще не забезпечує засвоєння й інтерпретацію студентами окресленої ціннісної парадигми.

На основі наявних рівнів і алгоритмів сприймання ціннісних установок, екстраполяції цінностей на власний досвід та інтеріоризації в освітній процес упроваджується система методів і засобів, які сприяють засвоєнню емоційно-ціннісного компонента. З-поміж них вирізняють НМТ як специфічну, цілісну в смисло-змістовому, мовному й композиційному планах, одиницю навчальної текстової комунікації, створену з дидактичною метою.

Той, хто сприймає мультимодальний текст, концептуалізує, категоризує й інтерпретує його, екстраполюючи на систему аксіологічних установок суспільства і власний ціннісний кодекс. Демонстрація ціннісної парадигми у НМТ може відбуватися на лексичному рівні з урахуванням усіх можливих словоформ і похідних слів та за допомогою системи іконічних засобів – візуалізаційно-графічних елементів.

Активне використання таких текстів як симбіозів різних знакових систем сприяє глибшому і продуктивнішому засвоєнню теоретичного матеріалу, активізації фонових знань, забезпечує візуально-вебральну перцепцію і вможливлює формування ціннісного кодексу студента, чільне місце в якому посідають національні цінності та пріоритети.

ЛІТЕРАТУРА

1. Баландіна Н. Ф. Навчальний текст: проблема визначення, типологія, функції. *Філологічні науки*. 2013. № 14. С. 88-94.
2. Краснобаєва-Чорна Ж. (2019). Кваліфікація цінності в лінгвістиці. *Wydawnictwo Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego*. 1. 453-462.
3. Лещенко Т.О., & Жовнір М.М. (2018). Здоров'я vs. хвороба в контексті словесної репрезентації ціннісної картини світу сучасного лікаря. *Psycholinguistics*. 24 (2). 163-180.

4. Лещенко, Т. О., & Жовнір, М. М., & Юфименко, В. Г. (2022). Навчальний текст як мультимодальний лінгвовізуальний феномен: цілісність, зв'язність, інформативність. *Інноваційна педагогіка*. 47. 185–190.
5. Макаренко Ю. В. (2012). Ціннісні орієнтири Інтернет-дискурсу. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Сер. : Філологічна. 23. 78-80.
6. Матяж С. В. Класифікація цінностей та ціннісних орієнтацій особистості. *Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу «Києво-Могилянська академія»*. Сер. : Соціологія. 213. 27-30.
7. Приходько А. М. (2008). Концепти і концептосистеми в когнітивно-дискурсивній парадигмі лінгвістики. Запоріжжя: Прем'єр.
8. Селіванова О.О. (2010). Лінгвістична енциклопедія. Полтава : Довкілля.
9. Словник української мови : в 11-ти т. (1970). К.: Наукова думка.
10. Українська мова. (2004). Енциклопедія. К. : Українська енциклопедія.

REFERENCES

1. Balandina N. F. (2013). Navchalnyi tekst: problema vyznachennia, typolohiia, funktsii [Initial text: the problem of appointment, typology, functions]. *Filolohichni nauky – Philological sciences*. 14. 88-94 [in Ukrainian].
2. Krasnobaeva-Chorna J. (2019). Kvalifikatsiia tsinnosti v lnhvistytsi [Qualification of value in linguistics]. *Wydawnictwo Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego – Wydawnictwo Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego*. 1. 453-462 [in Ukrainian].
3. Leshchenko T.O., Zhovnir M. M. (2018). Zdorovia vs. khvoroba v konteksti slovesnoi reprezentatsii tsinnisnoi kartyny svitu suchasnoho likaria [Health vs. sickness in the context of the verbal representation of the valuable picture of the world of a modern doctor]. *Psycholinguistica – Psycholinguistics*. 24(2). 163–180 [in Ukrainian].
4. Leshchenko, T. O., & Zhovnir, M. M., & Yufimenko, V. G. (2022). Navchalnyi tekst yak multymodalnyi lnhvovizualnyi fenomen: tsylisnist, zviaznist, informatyvnist. [The initial text is like a multimodal linguo-visual phenomenon: integrity, clarity, informativeness]. *Innovatsiina pedahohika – Innovative pedagogy*. 47. 185–190 [in Ukrainian].
5. Makarenko Yu. V. (2012). Tsinnisni oriientyry Internet-dyskursu [Modern orientation of the Internet discourse]. *Naukovi zapysky Natsionalnoho universytetu Ostrozka akademiia*. Ser. : Filolohichna – Scientific Notes of the National University Ostrozka Academy. Ser. : Philological. 23. 78-80 [in Ukrainian].
6. Matyazh S. V. Klasyfikatsiia tsinnosteï ta tsinnisnykh oriientatsii osobystosti [Classification of values and valuable orientations of special features]. *Naukovi pratsi Chornomorskoho derzhavnoho universytetu imeni Petra Mohyly kompleksu «Kyievo-Mohylianska akademiia» - Scientific practices of the Chornomorsk State University named after Peter Mohyla complex «Kyiv-Mohyla Academy»*. Ser. : Sociology. 213.27-30 [in Ukrainian].
7. Prikhodko A. M. (2008). Kontsepty i kontseptosystemy v kohnityvno-dyskursyvniï paradyhmi lnhvistyky [Concepts and concept systems in the cognitive-discursive paradigm of linguistics]. *Zaporozhye: Premier* [in Ukrainian].
8. Selivanova O.O. (2010). Lnhvistychna entsyklopediia [Linguistic Encyclopedia]. *Poltava: Dovkillya* [in Ukrainian].
9. Dictionary of the Ukrainian language: in 11 volumes (1970). K.: Scientific opinion [in Ukrainian].
10. Ukrainian language. (2004). Encyclopedia. K.: Ukrainian encyclopedia [in Ukrainian].